

Valprogram Obunden Samling r.f. 2019

GENUINT ÅLÄNSKT	1
Företagen är Ålands hjärta	2
Konkurrenskraft.....	2
Kompetensförsörjning	3
Besöksnäring	4
Ett friskare Åland	5
Framtidens äldreomsorg.....	5
Sjukvård självklart!.....	6
Ett Åland utan missbruk.....	7
Kultur, idrott och sport.....	8
Håll Åland levande!	9
Skärgård och infrastruktur på Åland.....	9
Föglö. En del av fasta Åland	10
Kommunerna är självbestämmande	10
Den levande landsbygden	11
Ett hållbart Åland	12
Ordning och reda	13
Demokrati och förvaltning	14
Alla med!	15
Utbildning och skola. En förutsättning för välfärd.	16
Jämställdhet.....	17
Det miljövänliga Åland	18
Vårt vatten.....	19
Åland i Världen	20
Självstyrelsens utveckling & Relationen till Finland.....	20
En hållbar integrationspolitik.....	21

Genuint åländskt

Obunden Samling är ett parti som agerar för hela det åländska samhället och invånarnas behov. Det åländska samhället är unikt genom sin självstyrelse och har under lång tid utvecklats vid sidan av Finland. Invånarna på Åland har genom samförstånd gemensamt skapat det samhälle vi idag lever och bor i. Detta har visat sig framgångsrikt och något som därför är viktigt att bevara och utveckla.

Vi tror på att samhället skall utvecklas med förutsägbarhet och varsamhet. Förändringar som påverkar samhället skall analyseras och bedömas innan de genomförs. När samhället förändras är det viktigt att invånarna på Åland i så stor utsträckning som möjligt är delaktiga i besluten.

Åland är idag ett tryggt samhälle i en allt oroligare omvärld. Det är ett välmående och attraktivt samhälle. Det kan vi se genom att Åland har en tre gånger så hög befolkningsökning som Finland. Människor flyttar till Åland från vårt närområde i jakt på trygghet och arbete. Arbetskraftsinvandring är, och har alltid varit, viktigt för Ålands ekonomi.

Det genuina åländska förändras över tid i takt med att befolkningen förändras men vissa grundläggande värderingar bör inte förändras. Åland är och skall förbli ett tryggt svenskspråkigt örike vars invånare är fria att uttrycka sina åsikter och delta i vår demokrati utan att begränsas.

Vad menar vi rent konkret med genuint åländskt?

Inför valet 2019 har vi tagit fram det här programmet för att beskriva hur vi tänker arbeta för att utveckla Åland för att möta framtidens utmaningar, samtidigt som vi bevarar det som utmärker Åland.

Vision - Företagen är Ålands hjärta

Det är företagen som är Ålands pulserande hjärta. Det privata näringslivet är grunden för den åländska välfärden. Nya arbetsplatser skapas när människor anser det vara värt risken att starta företag och driva det vidare mot framtiden. Utan hjärtat fungerar inte de övriga delarna av kroppen som exempelvis infrastruktur, hälso- och sjukvård, skola. Vi behöver ett starkt hjärta för att klara av att möta framtidens utmaningar. Vår näringslivspolitik går ut på att skapa goda förutsättningar för företag att etableras och utvecklas.

Vi vill se över möjligheterna att hjälpa företagare inom olika näringar med de råd och stödtjänster som behövs för tillväxt. Litenheten skall inte vara ett hinder för konkurrenskraftig affärsutveckling. Företag på Åland skall inte ha sämre förutsättningar att konkurrera på den globala marknaden än företag i våra grannområden på grund av bristande företagsstöd.

Konkurrenskraft

Åland skall vara ett landskap där det är lätt att bli företagare. Det skall vara ett landskap med minsta möjliga byråkrati, där det är enkelt att starta företag och där stöd ges till nya företagare. Det skall vara ett landskap där den offentliga sektorn inte konkurrerar med det privata näringslivet och där det som kan skötas av näringslivet också sköts av näringslivet. Offentliga bolag skall ha tydliga ägardirektiv och en tydlig policy som förhindrar att det offentliga får orättvisa fördelar i konkurrenssituationer med det privata näringslivet.

Obunden samling vill:

- Ge företagare det stöd och den hjälp de behöver genom att erbjuda mentorer.
- Ge företagare som vill engagera sig i hållbarhetsarbete incitament för att komma igång.
- Skapa förutsättningar för entreprenörskap genom att öka samordningen av rådgivande resurser.
- Väcka intresse för entreprenörskap och ekonomi redan i grundskolan genom att i högre grad lyfta de frågorna i undervisningen.
- Förhindra att offentligt ägda bolag kan konkurrera på orättvisa grunder med det privata näringslivet.
- Grunda handelshus i Sverige och Finland.
- Arbeta för att lindra de negativa konsekvenser för företagare som uppkommer till följd av skattegränsen.
- Förenkla export / import av varor till och från Åland.
- Ge företagen möjlighet att ställa om vid hållbarhetsinsatser och inte påföra avgifter för att finansiera åtgärderna.
- Undersök hur skatteundantaget har påverkat Ålands näringsliv. Hur undantaget påverkat turismen, näringslivet och ålänningarna överlag.
- Kvalitetssäkra den offentliga upphandlingen genom att garantera att all offentlig upphandling är rättvist och genomförs med insyn.
- Återupprätta Ålandskontoret i Stockholm samt förstärk Ålandskontoret i Helsingfors.
- Ge tillräckliga resurser för att etablera nya företag på Åland.

- Åland ska erbjuda motsvarande etableringsstöd som våra närregioner.
- Upprätthålla goda kommunikationer vad gäller flygtransporter, färjetransporter och vägtransporter.

Kompetensförsörjning

För att stärka vår konkurrenskraft och därmed trygga vår framtid behöver vi slå vakt om och stärka vår innovationsförmåga och långsiktiga kompetensförsörjning. Idag ligger den stora utmaningen i att få våra ungdomar att flytta tillbaka till Åland efter att de utbildat sig och arbetat några år i Sverige. Det kan vi underlätta genom att förenkla processen i att få behörighet att utöva ett yrke som de skaffat sig i Sverige. Idag är det i vissa fall svårt att komplettera sin utbildning från Sverige så att den också är giltig på Åland. Det skall gå snabbare och utan att kosta något för den som ansöker.

Obunden samling vill:

- Erbjuder möjligheter till utbildning genom praktik genom att utveckla systemet med lärlingsavtal.
- Gör det attraktivare för företag att anställa långtidsarbetslösa och människor med funktionsnedsättning genom att se över systemet med sysselsättningsstöd.
- Erbjuder körkortslån på samma villkor som studielån för den som är arbetslös.
- Uppmuntra återflytt av ålänningar efter att de studerat klart genom att nordisk utbildning ger behörighet på Åland utan omfattande kompletteringsutbildningar.
- Skapa möjligheter för människor att ombilda sig till bristyrken som exempelvis kock och servitör.
- Möjliggör sommarjobbsedlar för alla ungdomar på hela Åland.
- Högskolan skall ha bättre möjligheter anpassa utbildning för Ålands näringslivs behov.
- Arbetskraftsinvandring ska uppmuntras och Åland ska marknadsföras som arbetsplats internationellt.
- Senarelägg skolstarten för att ungdomarna ska ha möjlighet att sommarjobba längre.

Besöksnäring

Åland som turistdestination måste utvecklas för att hålla sig relevant i konkurrensen från omvärlden. Turister vill inte längre boka en hel vecka i en stuga utan istället vistas på Åland under kortare perioder. Hållbarhet och stöd för digitala funktioner är viktigt för turisterna. Människor söker sig ut till den åländska naturen men vill samtidigt kunna vara uppkopplade till moderna kommunikationsnät.

Vi vill arbeta för att de upplevelser och funktioner som framtidens turister efterfrågar finns tillgängliga på Åland. Att det är möjligt att smidigt och spontant boka en resa över helgen till Åland utan att behöva planera resan i detalj. Det skall vara möjligt att uppleva landsbygden och skärgården genom underhållna vandringsleder och övernattningsställen. Det måste till en förändring.

Vi vill se över möjligheterna att hjälpa våra företagare till exempel inom turistbranschen med råd och stödtjänster. Det skall inte hänga på bokningssystem eller bristfällig infrastruktur för att lönsamt kunna driva turistföretag på Åland. Visit Ålands uppdrag behöver ses över. I Sverige arbetar visit organisationerna internt i nära samarbete med företagarna och den lokala högskolan för att utveckla besöksnäringen. Vi här på Åland behöver agera på samma sätt för att hålla oss i framkant.

Obunden samling vill:

- Se över möjligheterna att hjälpa våra företagare inom turistbranschen med råd och stödtjänster. Det skall inte hänga på bokningssystem eller bristfällig infrastruktur för att lönsamt kunna driva turistföretag på Åland.
- Förnya och utveckla landskapets turismstrategi för att öka Ålands attraktionskraft för turister.
- Fastställ a mätbara mål för att utvärdera hur väl Visit Åland lyckas med sitt uppdrag. Utvärderingen bör användas som underlag för vidare satsningar.
- Skapa ett gemensamt bokningssystem för hela Åland för samtliga turistupplevelser. Det skall vara enkelt att boka en vistelse på Åland.
- Satsa på att utveckla besöksnäringen genom att bredda marknadsföringen till andra länder än Sverige, Finland och Tyskland exempelvis Baltikum.
- Satsa på marknadsföring på besökare som faktiskt stannar på Åland.
- Underhålla nuvarande och fortsätta utbyggnaden av vandrings- och cykellederna på Åland för att attrahera fler turister till Åland.
- Skapa förutsättningar för förbindelsebåtar för cyklar sommartid.
- Uppmuntra användning av passagerarbåtar med miljövänligt drivmedel för användning under högsäsong för att öka turismen i skärgården.
- Skapa ett samhällskontrakt med rederierna så att de marknadsför Åland som destination och inte bara upplevelserna på färjorna.
- Lån och stöd för att ta över befintliga turistanläggningar (generationsväxlingar).
- Evenemangs och etableringsstöd för etablerandet av nya evenemang utanför juli.
- Öka informationen om och tillgängligheten till landskapets markområden.

Vision – ett friskare Åland

Ett friskare Åland är ett Åland där alla människor oavsett ålder skall få den hjälp och det stöd som just den människan behöver för att hålla sig frisk och stark. Offentlig sjuk-socialvård skall kännetecknas av kompetens, trygghet och rättvisa, oavsett var på Åland du bor. De tidiga insatserna är särskilt viktiga för att förebygga sjukdomar men även för att förhindra att det går snett för våra barn. För att uppnå ett friskare Åland behövs tidiga insatser och att äldreomsorgen anpassas till verkligheten som vi lever i.

Kultur- och idrott är viktigt för oss. Ett samhälle som har ett rikt kulturliv och aktiva idrottande människor, får invånare med en bättre hälsa och välmående.

Vi vill se ett samhällsansvar från vaggan till graven.

Framtidens äldreomsorg

Framtidens äldreomsorg handlar om att skapa de förutsättningar som behövs för att de äldre människorna i vårt samhälle skall ha möjlighet till god och hälsosam livskvalité.

Äldreomsorgen står inför stora utmaningar de kommande åren. Vi lever längre än någonsin och detta ställer krav på att samhället skall anpassa sig för att ta hänsyn till detta. Många i dagens samhälle lever med ofrivillig ensamhet och särskilt utsatta är äldre människor. Ofrivillig ensamhet ökar risken för att drabbas av diverse sjukdomar varav demenssjukdom är en. Demenssjukdom är en sjukdom som ökar i takt med att befolkningen blir äldre. Ofta är det en närstående som vårdar den demenssjuke i det egna hemmet så länge det går. Förutsättningarna för närståendevårdare skall förbättras.

Obunden Samling fokuserar på förebyggande åtgärder för individens bästa. En stark hemsjukvård och hemvård skall fördröja och förhindra att äldre människor institutionaliseras i ett för tidigt skede.

Obunden Samling vill:

- Erbjuda möjligheter till meningsfull sysselsättning för den äldre befolkningen.
- Arbeta för att bygga seniorbostäder i nära anslutning till serviceboenden för att skapa möjligheter till förlängt självständigt boende.
- Förbättra möjligheterna till avlastning för närståendevårdare så att närståendevårdare skall ha en möjlighet till vila och återhämtning, både psykiskt och fysiskt.
- Inrätta möjligheter till specialisering inom demensvård genom högskolan på Åland för att höja kompetensen i demensvården och kvalitén på de förebyggande insatserna.
- Ge närståendevårdare rätt till avdrag i den åländska kommunalbeskattningen.
- Förbättra lagstiftningen för närståendestöd.
- Närståendevårdare ska ha möjlighet att erhålla bibehållet stöd även vid ett par veckors frånvaro.
- Systemet för att erhålla stöd för närståendevård ska förenklas.
- Se privata initiativ som ett komplement till den offentliga vården.

Sjukvård självklart!

Sjukvården för de människor som behöver vård en längre tid, så kallade färdigbehandlade patienter behöver förbättras. Ett nytt krav är exempelvis att kommunerna inom fyra dagar skall ordna vård i kommunen till en patient som är "utskrivningsklar" sker inte det belastas kommunerna med höga avgifter. Kort sagt är det ett sätt att överföra kostnader från ÅHS till kommunen. För att komma till rätta med detta problem krävs ett helhetsgrepp där hela vårdkedjan ses över. En början är att öka kompetensen i styrelsen inom ÅHS så att de med kompetens är de som fattar besluten och inte enbart politiker.

Anställningstrygghet inom sjukvården behövs för att öka attraktionskraften i vårdirken. Landskapet ska vara en föregångare vad gäller arbetsförhållanden. Vi behöver lagstiftning som gör visstidsanställningar till tillsvidareanställningar efter en viss tids anställning.

Det saknas idag tillräckligt med kompetent personal inom den psykiatriska vården och missbrukarvården. Det finns heller ingen mottagning dit människor med akuta psykiska problem kan vända sig. Det gör det svårt att arbeta förebyggande och att ta emot människor i akut behov av stöd.

Obunden samling vill:

- Ge tillräckligt med resurser till Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) för att ÅHS ska ha möjlighet att ge god sjukvård till Ålands invånare.
- Att medicinskt färdigbehandlade patienter ska vara tillräckligt friska när de skickas tillbaka hem till kommunerna.
- Förbättra den psykiska hälsan i samhället genom att utveckla stödinsatser som kan fås genom primärvården. Exempelvis: samtalsterapi, gruppterapi, föräldrastöd, anhörigstöd till människor med NPF.
- Öka kompetensen hos ÅHS styrelsen. Styrelsen skall bestå av professionella människor med sakkunskap.
- Personalen som arbetar på ÅHS skall ha en representant i styrelsen.
- Garantera god tandvård oavsett inkomster genom att erbjuda subventionerad tandvård till de människor som har det sämst ställt. På längre sikt är detta en besparande åtgärd för den åländska ekonomin då färre följsjukdomar uppstår.
- Ge möjligheter till specialisering via högskolan på Åland med inriktning på missbruk och psykisk vård för att höja kompetensen inom dessa områden. Att garantera tillgången på kompetent personal är en nödvändighet för att arbeta förebyggande.
- Möjliggöra akut hjälp för människor med psykiska problem samt människor med missbruksproblem. Ett stödsamtal med en kompetent terapeut kan vara skillnaden mellan nykterhet och återfall, mellan självmord och liv.
- Öka befogenheterna på de kommunala äldreboendena för att avlasta sjukhusen. Ge närvårdare kompetens så att de exempelvis kan ge sprutor och medicin till sina brukare.
- Sjukvården och socialvården ska samverka mer.
- Skapa anställningstrygghet för de anställda inom vården genom lagstiftning.
- Att människor som fyller 80 år kallas till årliga hälsokontroller.

Ett Åland utan missbruk

Ålänningars syn på narkotika har blivit mer liberal under de senaste åren. Enligt ÅSUB har användningen av narkotika på Åland ökat mellan 2011 och 2016. Det är framförallt unga människor som står för den största ökningen. Målet med narkotikapolitiken är att människor inte använder narkotika överhuvudtaget.

Obunden samling kämpar för ett Åland utan missbruk genom tidiga insatser, för att förebygga missbruk och beroende. De människor som fastnat i ett beroende skall ges det stöd och den hjälp de behöver för att ta sig ut ur missbruket. Kostnaden för att hjälpa en människa ut ur missbruket är obetydlig jämfört med de kostnader och det mänskliga lidande som är förknippat med ett missbruk.

Penningspelsberoende och dataspelsberoende är två andra typer av missbruk som förtjänar att uppmärksammas och erkännas som regelrätta missbruk. Dataspelsmissbruk är en ny form av missbruk som drabbar unga och som gör människan passiv.

På Åland finns även ett omfattande alkoholmissbruk som tenderar vara mer accepterat än missbruk av "nya" substanser. Tillräckliga resurser måste finnas även för hanteringen av alkoholmissbruk.

Obunden samling vill:

- Sätta in insatser så tidigt som möjligt till människor som är narkotikaberoende eller befinner sig i riskzonen för att bli beroende av narkotika. Detta för att skapa möjligheter att ta sig ut från missbruket innan det är för sent. Det gäller att såväl sociala som polisiära myndigheter har tillräcklig fokus på problemet i ett tidigt skede.
- Att alla missbrukare som vill ha hjälp med att sluta skall få adekvat vård för att komma bort från sitt missbruk.
- Garantera att eftervård ges till människor som varit narkotikaberoende för att förhindra att de faller tillbaka i missbruket. Återgången till det nyktra livet är många gånger det svåraste med att sluta använda droger.
- Ta tag i drogproblematiken tidigt. Satsa på förebyggande insatser tidigt i skolan för att förändra attityden till droger bland unga.
- Uppmärksamma spelmissbruk som ett regelrätt missbruk jämställt med missbruk av droger för att ge de utsatta tillgång till stödinsatser. Detta gäller både missbruk av penningspel och dataspel.
- Öka kontrollen vid gränsen.
- Ge resurser till fältarna för att de ska arbeta med yngre barn. Det räcker inte med ungdomar i högstadieåldern. Översyn av huvudmannskapet.
- Polisen ska ha tillräckliga resurser för att ta tag i narkotikaproblematiken på allvar.
- Betona och stöda arbetet i den tredje sektorn.
- Alla ungdomar ges möjlighet till en fritidssysselsättning. Dålig ekonomi skall inte vara ett hinder.

Kultur, idrott & sport

Det åländska kulturlivet är livskraftigt, med tanke på Ålands storlek, och utvecklas hela tiden för att tillgodose de behov som finns. De drivande aktörerna inom kulturlivet återfinns delvis inom det privata näringslivet och delvis genom PAF stödda icke vinstdrivande organisationer. Det kulturpolitiska målet är att stödja ett livskraftigt kulturliv som kan marknadsföra Åland utomlands samt tillgodose medborgarnas behov av fritidssysselsättning.

Det finns ett stort idrottsintresse på Åland vilket märks på våra många talanger som utmärker sig både nationellt och internationellt. Fysisk rörelse är dessutom viktigt för folkhälsan och erbjuder gemenskap och samhörighet i ett samhälle där den sociala kontakten i ökande grad begränsas till telefonen. Obunden Samling vill utveckla idrotten på Åland och uppmuntra fler ungdomar att engagera sig. Det mår hela Åland bra av.

Motorintresset på Åland är stort och vi har många kreativa och tekniskt begåvade människor som tävlar i motorsport. Vi vill arbeta för att ge dem bättre möjlighet att utöva sina fritidsintressen och sporter.

Obunden samling vill:

- Se till att ålänningar kan spela på spelprodukter via åländska ombud och via spelbolagets internetsidor som tidigare funnits på Åland.
- Se över den nya lagstiftningen som tillåter att ungdomar får köra strypta bilar. Alternativ finns att tillgå som är både säkrare och billigare. Ett exempel är EPA traktor lagstiftningen som finns i Sverige.
- Utveckla ett centrum för motorsport som finansieras helt av landskapet. Har vi råd med en friidrottsarena har vi råd med ett centrum för motorsport.
- Meckhall för alla Ålands ungdomar.
- Garantera Medis (medborgarinstitutet) verksamhet.
- PAF medel ska fördelas baserat på ett tydligt regelverk.
- Medieavgiften skall slopas och finansieras via budgeten istället.

- Förbättra kvalitén på Ålands radio och TV.
- Alla ungdomar ska garanteras en fritidssysselsättning. Dålig ekonomi skall inte vara ett hinder.
- Arbeta för att förbättra kollektivtrafiken, speciellt för ungdomar, så att de kan åka på skolkort utanför skoltid

Vision – håll Åland levande!

Det som kännetecknar Åland är olika för alla människor, men vissa saker kan vi nog hålla med varandra om. Åland är ett vackert landskap där “alla känner alla”, men det är mycket mer än så. Vi är unika genom vårt sätt att engagera oss i politiken genom småskaligheten. Det är alltid nära till en beslutsfattare och den enskilde medborgaren har möjlighet att direkt framföra synpunkter till den politiska ledningen i kommunen. Det är något som skapar sammanhållning och trygghet i en annars orolig värld. Det är något som är värt att bevara. Tyvärr kan det komma att försvinna till följd av en påtvingad kommunreform. Obunden Samling anser att kommunerna är självbestämmande och själva skall besluta om, när och hur kommunsammanslagningar skall genomföras.

Oavsett hur en kommun bestämmer sig för att gå vidare är det viktigt att närheten inte försvinner till politiken men också till kommunens kärnfunktioner såsom äldrevård, skola och barnomsorg. När dessa funktioner är utspridda i landskapet skapar vi en attraktiv landsbygd där människor vill bosätta sig.

Skärgården är antagligen det som mest kännetecknar Åland och för att klara av framtidens utmaningar behövs kreativa lösningar. En fast förbindelse till Föglö kan förbättra transportmöjligheterna i skärgården. En av förutsättningarna för en fast förbindelse är att den årliga samhällskostnaden inte blir högre än dagens.

Skärgård och Infrastruktur på Åland

Det måste vara attraktivt och enkelt att ta sig ut i skärgården. En stor del av utsläppen i Östersjöregionen kommer från sjötransporter och vi måste ta vårt ansvar för att minska dessa. Turister är allt mer miljömedvetna och efterfrågar rena naturupplevelser när de reser till Åland.

Infrastruktur överlag är viktigt för Ålands välfärd. Vi ska ha en ändamålsenlig infrastruktur på Åland.

Skärgården lever inte av skärgårdstrafiken men utan skärgårdstrafiken dör skärgården.

Obunden samling vill:

- Att skärgårdstrafiken skall drivas med miljövänliga och energieffektiva färjor.
- Att skärgården under sommartid skall vara lättåtkomlig och attraktiv för turister. Detta åstadkoms genom investeringar i snabbgående passagerarbåtar drivna med miljövänligt drivmedel.
- Utveckla styrningen av Ålandstrafiken för att skapa en effektivare organisation med förmåga att möta framtidens utmaningar.
- Utveckla ett nytt bokningssystem för skärgårdstrafiken som kan tillgodose både fast boende och tillfälliga besökares behov. Inga fler halvfulla färjor!
- En generell skärgårdslag behöver skapas för att trygga skärgårdens tillgång till likvärdig service och delaktighet i infrastrukturprojekt som påverkar skärgården.

Föglö. En del av fasta Åland

En tunnel till Föglö påverkar inte bara de drygt 500 människorna som är bosatta på Föglö utan även den övriga skärgården. En tunnel innebär i all väsentlighet att Föglö blir en del av fasta Åland.

Tunneln finansieras enligt oss genom offentlig privat samverkan, vilket innebär att landskapet hyr tunnel under en period av ett privat konsortium eller en intresseförening. Landskapet tecknar således inte ett nytt lån utan hyr istället tunneln under en fastslagen tidsperiod. Det måste bli en sammantaget mindre årskostnad för samhället med utgångspunkt även i att kostnader inte påförs den enskilde.

Obunden samling vill:

- Bredda upphandlingen till att omfatta byggandet av en tunnel till Föglö för att hitta en lösning på utmaningen med skärgårdstrafiken. Tunneln är ett alternativ som håller många år framåt.
- Undersöka alternativ till dagens transportlösningar i skärgården.

Kommunerna är självbestämmande

Obunden Samling säger bestämt nej till att kommunerna skall tvingas till sammanslagningar. Vi vill se ett Åland som utvecklas genom att kommunerna själva tar beslut om samgående när de bedömer detta som nödvändigt.

De åländska kommunerna är idag i hög grad självbestämmande. Detta har skapat en unik när demokrati vilken är grunden till det åländska samhälle vi idag bor och lever i. Att lagstifta om samgående med hård tidspress skapar en förvirring och otrygghet i kommunerna vilket underminerar själva grundbulten det demokratiska systemet på Åland.

En samgåendeprocess bör istället ske organiskt genom att kommunerna samarbetar med varandra mer och mer. Denna modell är redan påbörjad och nästa steg är att förverkliga kommunernas socialtjänst (KST). I takt med att kommunerna samarbetar mer och mer med varandra löses de strukturella utmaningar som ivrarna för kommunreformen påtalar. Fördelen är att det sker i samförstånd istället för i tvist. Ordning istället för kaos.

Obunden samling vill:

- Ge tillräckligt med resurser i form av landskapsandelar till kommunerna. Det är en absolut nödvändighet att kommunerna ges resurser för att möjliggöra god service och utveckling av kommunen.
- Uppmuntra frivilligt samgångande mellan kommuner som självständigt fattar beslut om detta genom att erbjuda stöd och hjälp under samgångsprocessen.
- Se till att Kommunernas socialtjänst, KST, kommer på plats så snart som möjligt. KST behövs för att garantera god och likvärdig socialservice på hela Åland.
- Undersöka vilka vidare möjligheter det finns kring samarbeten mellan kommunerna
- Ändringar i landskapslagar ska inte medföra höjd kommunalskatt.

Den levande landsbygden

En förutsättning för att landsbygden skall vara attraktiv att bosätta sig i är att den kan tillgodose högkvalitativ kärnverksamhet såsom äldreboende, barndagvård och skola. En kommun har svårt att fortsätta vara attraktiv om dessa verksamheter brister eller centraliseras till en plats utanför kommungränsen. Obunden Samling vill att dessa verksamheter skall fungera och inser att en förutsättning för detta är tillräckliga ekonomiska medel.

Obunden samling vill:

- Ge nära service till kommunmedborgare. Detta för att det skall vara nära till äldreboendet, dagverksamheten och skolan. Småskaligheten och närheten gör att verksamheterna snabbt kan anpassa sig till förändrade omständigheter, verksamhetsansvariga känner sina kommuninnevånare och genom kortare transportsträckor finns fler fördelar.
- Skapa ett system för ersättning vid långvariga elavbrott till individer i likhet med det som finns i Finland och Sverige. Idag får människor i både Finland och Sverige ersättning för långvariga elavbrott och det skall även ålänningar ha rätt till.
- Konkurrenskraftig framtida livsmedelsproduktion på Åland.
- Småskalighet inom jordbruket. Satsa på unga odlare och mindre enheter.
- Stöda småbruk och en diversifierad produktion av spannmål. Det lokala mathantverket är en del som hela tiden växer och som både lockar människor till Åland och samtidigt håller landsbygden levande.
- Förenkla stödsystemen för nya lantbrukare.
- Stängselbidrag för att hålla ett öppet landskap.
- Skottpeng på skadedjur.

Vision – Ett hållbart Åland

För att nå hållbarhetsmålen för Åland är det nödvändigt att samtliga politiska beslut som fattas även analyseras från ett hållbarhetsperspektiv.

Social hållbarhet på Åland byggs genom engagemang, att alla känner sig behövda och delaktiga. Fler samhällsaktiva människor minskar utanförskap och skapar positiv utveckling. Vi vill skapa ett samhälle som inkluderar alla ålänningar, där vi ser individen under hela dess livstid och där vi kan tillgodose människans behov oavsett vilken livssituation den befinner sig i.

Ekonomisk hållbarhet för oss är en balanserad tillväxt som inte över tid bygger på skuldsättning. En hållbar ekonomi behövs för att samhället ska fungera. Vi vill att Åland gemensamt skall möta framtidens ekonomiska utmaningar. Det innebär exempelvis att offentliga tjänsters nytta skall utvärderas innan de tillsätts, att lagar och tillvägagångssätt inrättas för individens bästa och inte för den egna organisationen. Att Åland är ett företagsvänligt landskap är vidare en förutsättning för ekonomisk hållbarhet.

Ekologisk hållbarhet innebär för oss att vi skall lämna över ett samhälle till nästa generation där de största miljöproblemen är lösta. Det innebär på kort sikt exempelvis att vi minskar skärgårdstrafikens miljöpåverkan, skapar incitament för ökad användning av miljövänliga drivmedel samt säkrar vattentäkterna i landskapet.

Samtliga valfrågor från oss i Obunden samling berör hållbarhet antingen direkt eller indirekt.

Ordning och reda

Med ordning och reda menar vi konkreta åtgärder som har en direkt effekt på kriminaliteten i samhället. En stor utmaning för Åland är det ökade narkotikamissbruket i landskapet som varje år drar ner unga människor i narkotikaberoende. För att bekämpa detta krävs förebyggande insatser men även direkt polisiära insatser för att få bukt med de som importerar, tillverkar och säljer drogerna.

Tiggeri på allmänna platser är inte en naturlig del av det åländska samhället, de som är bosatta här har tillgång till ett välfärdssystem vilket tillgodoser individens grundläggande behov. Att motverka det allmänna tiggeriet är således för Ålands bästa. De som tigger skall bort från gatorna och antingen integreras i samhället eller återvända till sina hemländer.

Tiggeri är ett uttryck för en extrem form av över och underordning som inte hör hemma i det moderna samhället.

Obunden samling vill:

- Prioritera det aktiva arbetet mot narkotikan genom att ge polisen de resurser polisen behöver vad gäller manskap och lokaler.
- Garantera nyutbildade åländska poliser anställning i landskapet för att trygga tillgången till en svensktalande kompetent ordningsmakt.
- Arbeta för förebyggande mot kriminalitet genom att polisen gör regelbundna besök i skolorna för att informera och diskutera polisens uppgifter och roll i samhället.
- Satsa på ungdomarna för att förebygga utanförskap och en kriminell livsstil.
- Motverka tiggeri. Kriminella ligor utnyttjar ofta tiggare vilket rimmar illa med vår vision om social hållbarhet. De som tigger skall integreras i samhället via tillgängliga kanaler eller återvända till sina hemländer.
- Enklare att kontakta polisen för att lämna tips. Det ska vara enkelt att kontakta ordningsmakten.
- Kortare utredningstider. Effektivisera utredningsförfarandet för att frigöra mer resurser till fältarbete.
- Ge tillräckliga resurser till polisen.

Demokrati och förvaltning

För att fortsätta utveckla vår gemensamma demokrati är det en god ide att införa direktval av lantrådet. Folket får därigenom direkt utse en person att representera Åland. Lantrådet förhandlar därigenom med hela lagtinget och inte bara sittande regeringsblock. Lantrådet kan därigenom agera och handla i enlighet med vad situationen kräver för Ålands bästa.

Se om det egna huset först! Landskapsförvaltningen har ökat sina kostnader under samma period som kommunerna fått skära ner. Principen bör vara att landskapsförvaltningen skär ner i dylik omfattning som övriga offentliga Åland när det skall sparas.

Under den gångna mandatperioden har det vid ett flertal tillfällen uppmärksamrats oklarheter vid upphandlingar inom stads och landskapsägda verksamheter. All offentlig upphandling på Åland bör vara genomsiktig och tillgänglig för granskning.

Obunden samling vill:

- Införa direktval av lantråd i likhet med hur vi väljer president i riket för att den enskilde människan skall få direkt inflytande över lantrådsposten. Folkets makt ökar vilket gagnar demokratin.
- Avskaffa ministerstyret.
- All offentlig upphandling inom det åländska samhället skall vara genomsiktig och rättvis.
- Att antal anställda inom landskapsförvaltningen redovisas i budgeten.
- Avskaffa ersättersystemet i lagtinget vilket innebär att de lagtingsledamöter som blir ministrar får en ersättare som sitter med i lagtinget. Systemet innebär att regerande partier får dubbel synlighet både genom ministerposten och genom ersättare i lagtinget. Dagens system är orättvist då det missgynnar oppositionen och inte motsvarar röstunderlaget. Därtill skulle detta innebära inbesparingar om nästan 1 miljon euro om året.
- Konkurrensutsätt ÅMHMs laboratorium och erbjud dess tjänster till den privata marknaden för att minska kostnaderna.
- Använda offentlig privat samverkan vid stora investeringar i samhället. Detta för att sänka kostnaderna för projekt. Ett exempel där detta med fördel kunde genomföras är tunneln till Föglö.
- Digitalisera Åland. Införa konkreta mål och prioriteringar i digitaliseringsarbetet.
- Erbjud återbetalningsmöjligheter för bostadslån från landskapet där ingen straffavgift på grund av "lånets låga ränta" uppbärs. Detta skulle kunna förbättra likviditeten i landskapet med ca 30 miljoner euro.
- Tidsbestämma offentliga chefstjänster.
- Ha en ekonomi i balans. Går ekonomin bra ska skatterna sänkas. Pengar ska inte samlas på hög i landskapet. Finns det mycket pengar i kassan går det ut mycket till onödiga projekt.
- Använda överskottet i ekonomin till att etablera en pensionsfond för alla nyfödda.

Alla med!

Åland är ett samhälle där många har det relativt gott ekonomiskt ställt. De som av någon orsak ej arbetat tillräckligt under sitt liv får det dock svårt när ålderdomen kommer. Andra utsatta grupper är ensamstående föräldrar och långtidssjukskrivna. Oavsett orsaken till fattigdom är det vårt samhälles plikt att garantera våra medborgares grundläggande behov.

Människors funktionsnedsättningar skall ses som en tillgång. De skall ges utrymme att vara med och bidra till samhället efter sina egna unika förutsättningar och möjligheter. Ingen skall bli sittandes hemma ofrivilligt. För att detta skall uppnås behöver samhället ta hänsyn till de funktionsnedsattas behov och göra dem delaktiga i utformningen av lagstiftning och infrastruktursatsningar.

Obunden samling vill:

- Sänka högkostnadsskyddet för sjukvård för pensionärer med låg inkomst och sjukpensionärer.
- Erbjuda rabatterad städhjälp till människor som ej klarar av att städa själva genom att införa ett system av servicesedlar. Den äldre eller sjuke "betalar" med servicesedeln och får därigenom hjälp med städningen. Systemet finns i bruk bland annat i Helsingfors idag.
- Ge 110 euro extra i garantipension till Ålands drygt 300 pensionärer som erhåller garantiandelen.
- Garantera att åländska hemlösa har tak över huvudet.
- Att all service till människor med funktionsnedsättning sker med fortgående dialog mellan individen, anhöriga och enligt serviceplan. Delaktigheten för människor med funktionsnedsättning kan bli bättre.
- Förbättra delaktigheten vid upprättande av serviceplaner.
- Att de funktionsnedsatta röst skall höras genom att handikappförbundet är delaktigt när infrastrukturprojekt och ny lagstiftning genomförs.
- Starta arbetet med en ny funktionshinderslag för Åland. Nuvarande lagstiftning (handikappservicelagstiftningen och lag om stöd och service på grund av handikapp) har halkat efter och behöver ses över.
- Arbetsgivaransvaret för personliga assistenter ska ligga på kommunen inte på brukaren.
- Att barnbidraget indexjusteras. Barnbidraget har varit på samma nivå sedan 2008.

Utbildning och skola. En förutsättning för välfärd.

Yrkesutbildningen inom landskapet bör anpassas till rådande förhållanden. Den måste fungera och se till vilket behov arbetsmarknaden har. Idag har vi ett underskott vad gäller kockar och servitörer samtidigt som hotell och restaurangskolan har tappat i anseende och antal ansökningar. Detta måste det bli ändring på. Yrkesutbildningen måste bli intressant för våra ungdomar för samhället behöver ha kompetenta yrkesmänniskor som klarar av att arbeta med händerna. Det är en förutsättning för att Åländsk ekonomi ska må bra och utvecklas.

Vi tror på att föräldrarna vet vad som är bäst för deras barn och vill ge dem inflytande över sina barns skolgång. Samhället måste anpassas till våra förändrade levnadsvanor för att vara hållbart i framtiden. Valfrihet av skola för föräldrar som av någon orsak går isär borde vara en självklarhet då påfrestningen på barnet kan bli mycket stor av att byta skola. Valfrihet kan även handla om att ett barn går på Waldorfskolan eller erhåller hemundervisning av sina föräldrar.

Obunden samling vill:

- Utveckla yrkesgymnasiet efter arbetsmarknadens behov.
- Organisera skolan rätt. Återinför fasta tider och rutiner för skolungdomarna.
- Föräldrar som bor i skilda kommuner skall ha rätt att välja vilken kommuns skola barnen skall gå i för att göra skolgången flexibel för barn vid exempelvis flytt eller separation.
- Det skall finnas möjlighet för föräldrar att ge sin syn på skolan för att utvidga utbildningsperspektivet.
- Lärare kontinuerligt fortbildas för att de skall hänga med i den snabba utvecklingen i omvärlden.
- Bibehålla mångfalden inom grundskoleväsendet vilket tillåter hemundervisning och att Waldorfskolan kan lyfta landskapsmedel för sin drift.
- Utveckla och förbättra lärlingssystemet. Vissa yrken är svåra att förverkliga utan lärlingssystem.
- Yrkeskompetensen ska ingå i gymnasieutbildningen vad gäller yrkesutbildningen.
- Ingen hemspråksundervisning i skolorna. Svenska är det språk som ska gälla i skolan på Åland.
- Körkort och yrkeskompetens ska inkluderas i yrkesutbildningar som kräver dessa. Det skall inte uppstå en extra kostnad för eleven.
- Utveckla lärlingssystemet. Generellt utveckla och stöda ett system där näringsliv/arbetsgivare samarbetar med utbildningsväsendet.

Jämställdhet

Kvinnor och män är lika mycket värda och skall ha samma möjligheter i livet utan att begränsas av sitt kön. Det finns inga genvägar till framgång. Vi tror på att hårt arbete, framåtanda och engagemang belönas i arbetslivet oavsett om du är kvinna eller man.

Det offentliga ska gå i täten vad gäller jämställdhetsarbetet och se till att människor oavsett kön bemöts opartiskt på arbetet, i arbetsintervjuer och vid löneförhandlingar.

Obunden samling vill:

- Att kvinnor och män skall ha likadana förutsättningar på arbetsmarknaden. Det är kompetensen som skall vara avgörande på arbetsmarknaden.
- Anställningsbeslut ska fattas på personliga meriter och inget annat.
- Motarbeta våld i nära relationer för att ingen skall känna sig utelämnad till en misshandlande partner. Det skall finnas stödinstitutioner att tillgå för den som är utsatt.
- Tillsvidareanställa den vårdpersonal som varit visstidsanställd i längre tid än ett år och där behovet inte längre kan anses vara tillfälligt. Frågan berör främst anställda inom ÅHS men även skola och landskapsförvaltning berörs. Majoriteten av de berörda är kvinnor och det är därför viktigt för att öka jämställdheten i samhället.

Det miljövänliga Åland

Miljön är vår tids ödesfråga och den kräver att vi fokuserar på att få ner våra utsläpp. Det offentliga skall visa vägen genom att utveckla sin verksamhet till att bli hållbar. Det privata skall erbjudas incitament till att anpassa sig för att bli hållbar.

Det miljövänliga Åland kan åstadkommas genom riktade insatser för miljön bästa som på samma gång är ekonomiskt hållbart att genomföra. Vi anser att ett viktigt steg är att beslutsfattare alltid skall beakta påverkan på miljön när ett beslut fattas. Det säkerställer att miljön är och förblir en aktuell fråga oavsett vem som blir invald.

Åland har Eus äldsta bilpark och varje år dumpas gamla fordon på parkeringar eller på tomter. Bilar som överges i naturen innebär miljöproblem då ämnen som bly, oljor, glykol och svavelsyra kan läcka ut och skada miljön. Med en premie skulle dessa problem minska till ett minimum samtidigt som bilparken skulle förnyas vilket innebär att miljövänligare och säkrare bilar skulle introduceras.

Obunden samling vill:

- Beslut som fattas skall innehålla en miljöbedömning.
- Införa skrotbilspremie för att förnya den åländska bilparken samt få bort skrotbilarna från vår gemensamma miljö.
- Uppmuntra utveckling av reningsmetoder för fiskodlingar för att minska utsläppen och återställa vattenmiljön.
- Använda drivmedel med hållbart ursprung i offentligt ägda fordon.
- Skapa incitament för ökad användning av miljövänliga drivmedel för personbilar och småbåtar.
- Befrämja produktion av lokalproducerade förnyelsebara drivmedel.
- Uppmuntra investeringar i förnyelsebar energi som produceras på Åland. Både vind, solkraft och bioenergi är intressanta lösningar.
- Undersöka möjligheterna att förbättra försäljningspriset för de som producerar egen el.
- Möjliggöra en biogasanläggning i privat regi.

Vårt vatten

Sommaren 2018 visade tydligt hur sårbart Åland är när det gäller vattenförsörjning vid långvarig torka. Nivåerna i vattentäkterna sjönk och jordbruket drabbades hårt av den minskade vattentillgången. Torkan tjänade som en nyttig påminnelse för hur utsatta vi som skärgårdsbor är för miljön och visade att vattenfrågan behöver tas på allvar. Vattenfrågan är antagligen den påtagligaste frågan i miljöarbetet för Ålands på grund av att vi är ett örike.

Genom att satsa på att säkerställa vattentillgången minskar vi konsekvenserna för framtidens torka. Vattenförsörjningen behöver garanteras också vid störningar.

Obunden samling vill genom följande punkter förbättra vattenmiljön i Östersjön:

- Förbättra avloppssystem och tillrinningsdiken till vattentäkter.
- Skydda Ålands vattentäkter från föroreningar genom att särskilt fokusera på vattenfrågan i hållbarhetsarbetet.
- Möjliggöra utbyggande och underhåll av kommunalt avloppssystem genom landskapsstöd så att avgifter kan hållas på en skälig nivå.
- Stöda anläggandet av våtmarker för att samla upp näringsämnen samt skapa en vattenreserv vid långvarig torka.
- Skapa en prioriteringsordning för vattenanvändning vid torka.
- Uppmuntra recirkulation av vattenanvändning i hushållen.
- Främja vår marina närmiljö genom att stöda etablerandet av privata båtbottnvättar.
- Återställa fiskarnas naturliga lekområden.

Vision - Åland i Världen

Självstyrelsen är det som gör Åland unikt och har genom tiderna utvecklats till det vi ser idag. Obunden Samling ser det som en viktig prioritering att självstyrelsen fortsätter att utvecklas och att Åland successivt övertar mer behörighet från Finland. Nästa mål på vägen är en revidering av självstyrelselagstiftningen och säkerställande av grundfinansieringen.

En av de absoluta hörnpelarna i självstyrelsen är att bevara ålänningarnas svenska språk, kultur och sedvänjor. Alla myndighetskontakter mellan Åland och Finland ska ske på svenska. Samtidigt blir Finland allt mer finskt, vilket redan idag påverkar de språkliga relationerna, liksom möjligheterna för ålänningarna att få statlig service på svenska. För att garantera självstyrelsen och vår åländska identitet även i framtiden måste vi utöka de diplomatiska förbindelserna med Finland samtidigt som vi arbetar med att synliggöra Ålandsfrågan i Sverige och EU.

Integrationsinsatser för arbetskraftsinvandring är viktiga då dessa människor utgör majoriteten av migrationen till Åland och dessutom redan har arbete när de anländer. Oavsett vilken typ av invandring det rör sig om är språket det första steget för integration. Det måste alltid gå att läsa svenska gratis. Vid arbetslöshet bör studier i svenska vara ett krav.

Vi arbetar vidare för att ålänningar som utflyttat flyttar tillbaka och att människor som talar svenska som första språk flyttar hit. Antalet finlandssvenskar minskar år för år och Åland blir antagligen den sista utposten för svenskspråkiga i Finland.

Självstyrelsens utveckling

Vi vill arbeta för att Åland tar över mer behörighet från Finland för att garantera självstyrelsen och vår åländska identitet. Relationen till finska tjänstemän och politiker måste fungera bättre än vad den gör idag för att självstyrelsen ska ha möjlighet att utvecklas. Samtidigt ska vi utöka vår diplomatiska närvaro internationellt för att belysa Ålandsfrågan utanför Finland.

Obunden samling vill:

- Satsa på att skapa goda relationer med finska politiker och tjänstemän.
- Fortsätta förhandlingarna med Finland angående revideringen av självstyrelselagen.
- Initiera dialog med Finland om att gemensamt bekosta skärgårdstrafiken mellan Finland och Åland. Idag bekostar Åland ensamt skärgårdstrafiken som går mellan Finland och Åland.
- Grundfinansieringen ska säkerställas.
- Återinrätta kontoret i Stockholm för att underlätta handel med Sverige.
- Skapa förutsättningar för representation i ministerierna i Finland.
- Förbättra förutsättningarna för att driva Ålandsfrågor.
- Jobba aktivt med att skapa medvetenhet om Ålandsfrågor hos tjänstemän och politiker.
- Ta över energibeskattningen från Finland och placera pengarna i en omställningsfond för hållbar energi.

En hållbar integrationspolitik

Integrationens mål är att invandrare skall komma i arbete. När invandraren är i arbete är de på god väg att integreras i samhället. Här på Åland utvärderar vi inte hur integrationen går, trots att stora summor årligen läggs på integrationsarbete. Att arbeta mot mål och utvärdera arbetet är grundläggande vetenskapliga metoder som idag inte används när det gäller integrationsarbete. Det är viktigt att utvärdera arbete för att ta reda på hur väl vi lyckas med integrationen i samhället.

Framtida flyktinginvandring bör baseras på resultatet i integrationsarbetet och inte enbart på känslor. Då skapar vi en hållbar integrationspolitik. En politik som motarbetar främlingsfientlighet och tar ansvar för att de som kommer hit har förutsättningar för att skapa sig en framtid på Åland.

Åland har årligen en stor andel utomnordisk inflyttning som framförallt består av arbetskraftsinvandring. För att få arbetskraftsinvandrare att snabbare lära sig svenska vill vi erbjuda kostnadsfri svenskundervisning. Idag är svenskundervisning endast förknippad med kostnader om du arbetar men inte om du är arbetslös.

Integrationsarbetet bör handhas av AMS i samarbete med Medborgarinstitutet. Detta för att understryka att målet med integrationsarbetet är sysselsättning. Detta börjar med studier i svenska och övergår därefter i arbete, studier eller praktik. Det viktigaste för framgångsrik integration är kontinuerlig kontakt med samhället.

Varken man eller kvinna skall bli sittandes hemma!

Obunden samling vill:

- Ha en hållbar flyktingpolitik.
- Att flyktingmottagandet skall baseras på Ålands förmåga att framgångsrikt integrera flyktingar i samhället. Misslyckad integration föder rasism, främlingsfientlighet och oro i samhället.
- Systematisera integrationsarbetet av flyktingar genom att sätta upp tydliga mål, som utvärderas för att förbättra integrationsarbetet. Exempelvis: I arbete eller studier inom 4 år från ankomst. Idag saknas det helt och hållet mätbara mål inom integrationsarbetet.
- Att integrationsarbetet samordnas av AMS, med övergripande integrationsansvar.
- Fokusera integrationssatsningarna på arbetskraftsåtgärder och att invandrare snabbare skall lära sig det svenska språket.
- Det skall inte kosta att lära sig svenska samtidigt som du arbetar.